

Instytut Pamięci Narodowej - Gdańsk

<https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/publikacje/ksiazki-gdansk/30529,Szmalcowka-Historia-niemieckiego-obozu-w-Toruniu-1940-1943-na-tle-ideologii-nazis.html>
29.04.2024, 07:03

„Szmalcówka”. Historia niemieckiego obozu w Toruniu (1940-1943) na tle ideologii nazistowskiej

Tomasz Sylwiusz Ceran, „Szmalcówka”. Historia niemieckiego obozu w Toruniu (1940-1943) na tle ideologii nazistowskiej, Bydgoszcz-Gdańsk 2011, 172 s.

Nakład wyczerpany

Publikacja jest poświęcona historii niemieckiego centralnego obozu przesiedleńczego w Toruniu (Umwandererzentrallager Thorn, UWZ Thorn), który funkcjonował w latach 1940-1943. Dzieje tego nazistowskiego obozu to tylko mały fragment niemieckiej polityki okupacyjnej na obszarze II Rzeczypospolitej Polskiej, niemniej jednak warty uwagi. W dziejach Torunia „Szmalcówka” (potoczna nazwa obozu od miejsca jego urządzenia w byłej fabryce smalcu i olejów) jest symbolem eksterminacji pośredniej ludności polskiej, zwłaszcza dzieci. Jednak nawet osobom zawodowo zajmującym się dziejami II wojny światowej słowo „Szmalcówka” kojarzy się raczej ze szmalcownikami niż z niemieckim obozem przesiedleńczym i „pracy wychowawczej” w Toruniu.

Publikacja autorstwa dr. Tomasza Cerana jest pierwszą, naukową próbą kompleksowego opisu historii UWZ Thorn, który był jednym z wielu trybików w hitlerowskim mechanizmie zniewalania i mordowania podbitych narodów (jednym z około 5 tys. różnego rodzaju obozów, które Niemcy zbudowali na terenach okupowanej Polski). Autor opisał historię UWZ Thorn (jego powstanie, organizację, plan, kadre obozową, warunki życia w

obozie, pracę więźniów itp.), jednocześnie szerzej nakreślając tło nazistowskiej ideologii, która stanowiła „paliwo” dla poczynań hitlerowców względem podbitej ludności.

Podstawą źródłową dla publikacji były w pierwszej kolejności materiały zgromadzone podczas śledztwa prowadzonego przez Okręgową Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich w Bydgoszczy (Delegatura w Toruniu), które zostało wszczęte w 1968 r. i zawieszono w 1976 r., a następnie podjęte już przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Gdańsku w 2005 r. i ostatecznie umorzono w lipcu 2010 r. Autor sięgnął także m.in. do materiałów zgromadzonych w Archiwach Państwowych w Bydgoszczy i Toruniu, Archiwum Muzeum Stutthof w Sztutowie oraz Archiwum IPN w Bydgoszczy oraz Gdańsku.

Publikacja jest 14 tomem wydanym w ramach oddziałowej serii wydawniczej gdańskiego oddziału IPN.

PLIKI DO POBRANIA

[Spis treści \(pdf, 44.06 KB\) 13.11.2019 11:58](#)

Gdzie kupić publikacje:

[Gdańsk](#)